

ŽYDAI

Akmenės žydų kapinės

Nuotr. iš:

<https://www.google.lt/search?q=Akmenės+žydų+kapinės>

ŽYDAI – tauta, semitų genčių, gyvenusių Vidurinės Azijos teritorijoje, palikuonys. X a. prieš mūsų erą jų protėviai jau turėjo įkūrę Izraelio ir Judėjos valstybę. 722 prieš mūsų erą Asirijai užkariavus Izraelį, o vėliau Babilonijai okupavus Judėją, prasidėjo žydų tautos kraustymasis, kuris nesibaigia iki šiol. Žydai pasklido po Romos imperiją, tačiau viduramžiais, prasidėjus kryžiaus karams, o 1348 kilus maro epidemijai, žydus ir čia imta persekioti, uždrausta verstis žemės ūkiu, jungtis į cechus ir gildijas, liepta gyventi uždaruose kvartaluose – kahaluose. Persekiojami žydai ėmė trauktis į rytus, jau XIV a. pasiekė Didžiąją Lietuvos kunigaikštystę, 1388 ir 1389 iš Vytauto Didžiojo gavo privilegijų; jų bendruomenės tapo pavaldžios pačiam Didžiajam kunigaikščiui; kaip laisvus piliečius, juos patikimai gynė įstatymai. Tad žydų bendruomenės gausėjo, aktyviai plėtojo verslus, pirmiausia – prekybą, skolino pinigus net kunigaikščio dvarui. XVI a. viduryje Lietuvoje gyveno apie 10 tūkst. žydų. Nors 1764 Lietuvos ir Lenkijos seimas panaikino žydų kahalų teises bei privilegijas, tačiau iš esmės suteikė jiems daugiau laisvių, nemažai žydų persikėlė iš miestų į kaimus bei provincijos miestelius, supirkinėjo grūdus ir kt. žemės ūkio produktus, laikė smukles. Teigiama, jog XVII a. pabaigoje Lietuvos ir Lenkijos žydų bendruomenė buvo gausiausia Europoje.

Carinei Rusijai 1795 okupavus didžiąją Lietuvos teritorijos dalį, ir žydų gyvenimą ėmė reguliuoti caro įsakai. 1804 paskelbtas vadinamasis Žydų statutas, vertęs žydus keltis į miestus bei miestelius, įvestas sėslumo cenzas, prasidėjus 1812 karui su Prancūzija, žydams uždrausta gyventi pasienyje, apie 1820 liepta prisiimti pavardes. Apie 1850 Kauno gubernijoje gyveno 114,5 tūkst. žydų. XIX a. viduryje caras Nikolajus I uždraudė žydams dėvėti tradicinius ilgus rūbus, auginti barzdas, ūsus ir žandeną – peisachus. Prasidėjus I pas. karui, apie 160 tūkst. žydų iš Lietuvos buvo iškeldinti į Rusiją, daugelis ten žuvo dėl karo ir bado, didelė diasporos dalis emigravo.

Atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę, dalis žydų vis dėlto grįžo į Lietuvą ir greitai atkūrė

verslus, subūrė religines bendruomenes, steigė savo mokyklas. Tačiau 1941 vasarą ir rudenį įsisiautėjęs genocidas iš esmės sunaikino Lietuvos žydų diasporą, kuri po II pas. karo nebeatsigavo. 2001 Lietuvoje gyveno 3,5 tūkst. žydų.

Spėjama, jog Akmenės ir Vieکشnių krašte žydai ėmė kurtis XVII a. II pusėje; 1775 Vieکشnių

inventoriuje paminėtos 10 žydų šeimų, 1847 Vieکشniuose jau gyveno 1120 žydų, pastatyta sinagoga, 1858 šio miesto žydų bendruomenėje buvo 612 moterų ir 498

Akmenės krašto enciklopedinis žodynas

ŽYDAI

vysrai, o I pas. karo išvakarėse bendruomenė vienijo 1501 žmogų, Papilėje gyveno per 1000 žydų. Atkūrus Lietuvos valstybę, Akmenėje 1921 gyveno 150 žydų. Sinagogos bei pradinės mokyklos veikė Akmenėje, Klykoliuose, Papilėje, Vegeriuose. 1918 į Klykolius grįžo apie 40 žydų šeimų.

Tarpukario metais žydų bendruomenės aktyviai plėtojo verslus, Akmenėje ir Papilėje laikė žydų liaudies bankelius, veikė maldos namai. Dėl paūmėjusių antisemitinių išpuolių bei ūkinės krizės nemažai žydų emigravo į Pietų Afriką, Palestiną, Vakarų Europos šalis. II pas. karo išvakarėse Vegeriuose bebuvo apie 30 žydų tautybės gyventojų.

Hitlerinės Vokietijos kariuomenei okupavus Lietuvą, Akmenės, Vieکشnių ir Klykolių žydai buvo suimti ir išvaryti į Mažeikius, Vegerių ir Papilės žydų dalis sunaikinta Žagarėje, dalis Papilės žydų žuvo Kuršėnuose, kita dalis buvo uždaryti Šiaudinės gete ir 1941 07 22 sušaudyti Jonaičių miške.

Akmenės krašto žydų bendruomenė išugdė nusipelnusių Lietuvai žmonių, mokslo, kultūros veikėjų, iš kurių žinomiausi Papilėje gimę teisininkas ir žurnalistas G. Rutenbergas (1901 – po 1941), kalbininkas ir žodynų sudarinėtojas Ch. Lemchenas (1904 – 2001). Po II pas. karo krašte neišliko sinagogų ir mokyklų pastatų, sunaikintos Papilės žydų kapinės įamžintos tik paminkliniu akmeniu, išliko Vieکشnių, Akmenės, Klykolių ir Vegerių žydų kapinės, jas dar aplanko čia palaidotų žydų palikuonys.

ŽYDAI

Akmenės žydų kapinėse

Nuotr. iš:

<https://www.google.lt/search?q=Akmenės+žydų+kapinės>

ŽYDAI – tauta, semitų genčių, gyvenusių Vidurinės Azijos teritorijoje, palikuonys. X a. prieš mūsų erą jų protėviai jau turėjo įkūrę Izraelio ir Judėjos valstybę. 722 prieš mūsų erą Asirijai užkariavus Izraelį, o vėliau Babilonijai okupavus Judėją, prasidėjo žydų tautos kraustymasis, kuris nesibaigia iki šiol. Žydai pasklido po Romos imperiją, tačiau viduramžiais, prasidėjus kryžiaus karams, o 1348 kilus maro epidemijai, žydus ir čia imta persekioti, uždrausta verstis žemės ūkiu, jungtis į cechus ir gildijas, liepta gyventi uždaruose kvartaluose – kahaluose. Persekiojami žydai ėmė trauktis į rytus, jau XIV a. pasiekė Didžiąją Lietuvos kunigaikštystę, 1388 ir 1389 iš Vytauto Didžiojo gavo privilegijų; jų bendruomenės tapo pavaldžios pačiam Didžiajam kunigaikščiui; kaip laisvus piliečius, juos patikimai gynė įstatymai. Tad žydų bendruomenės gausėjo, aktyviai plėtojo verslus, pirmiausia – prekybą, skolino pinigus net kunigaikščio dvarui. XVI a. viduryje Lietuvoje gyveno apie 10 tūkst. žydų. Nors 1764 Lietuvos ir Lenkijos seimas panaikino žydų kahalų teises bei privilegijas, tačiau iš esmės suteikė jiems daugiau laisvių, nemažai žydų persikėlė iš miestų į kaimus bei provincijos miestelius, supirkinėjo grūdus ir kt. žemės ūkio produktus, laikė smukles. Teigiama, jog XVII a. pabaigoje Lietuvos ir Lenkijos žydų bendruomenė buvo gausiausia Europoje.

Carinei Rusijai 1795 okupavus didžiąją Lietuvos teritorijos dalį, ir žydų gyvenimą ėmė reguliuoti caro įsakai. 1804 paskelbtas vadinamasis Žydų statutas, vertęs žydus keltis į miestus bei miestelius, įvestas sėslumo cenzas, prasidėjus 1812 karui su Prancūzija, žydams uždrausta gyventi pasienyje, apie 1820 liepta prisiimti pavardes. Apie 1850 Kauno gubernijoje gyveno 114,5 tūkst. žydų. XIX a. viduryje caras Nikolajus I uždraudė žydams dėvėti tradicinius ilgus rūbus, auginti barzdas, ūsus ir žandenas – peisachus. Prasidėjus I pas. karui, apie 160 tūkst. žydų iš Lietuvos buvo iškeldinti į Rusiją, daugelis ten žuvo dėl karo ir bado, didelė diasporos dalis emigravo.

Atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę, dalis žydų vis dėlto grįžo į Lietuvą ir greitai atkūrė

verslus, subūrė religines bendruomenes, steigė savo mokyklas. Tačiau 1941 vasarą ir rudenį įsisiautėjęs genocidas iš esmės sunaikino Lietuvos žydų diasporą, kuri po II pas. karo nebeatsigavo. 2001 Lietuvoje gyveno 3,5 tūkst. žydų.

Spėjama, jog Akmenės ir Vieکشnių krašte žydai ėmė kurtis XVII a. II pusėje; 1775 Vieکشnių

inventoriuje paminėtos 10 žydų šeimų, 1847 Vieکشniuose jau gyveno 1120 žydų, pastatyta sinagoga, 1858 šio miesto žydų bendruomenėje buvo 612 moterų ir 498

ŽYDAI

vyrų, o I pas. karo išvakarėse bendruomenė vienijo 1501 žmogų, Papilėje gyveno per 1000 žydų. Atkūrus Lietuvos valstybę, Akmenėje 1921 gyveno 150 žydų. Sinagogos bei pradinės mokyklos veikė Akmenėje, Klykoliuose, Papilėje, Vegeriuose. 1918 į Klykolius grįžo apie 40 žydų šeimų.

Tarpukario metais žydų bendruomenės aktyviai plėtojo verslus, Akmenėje ir Papilėje laikė žydų liaudies bankelius, veikė maldos namai. Dėl paūmėjusių antisemitinių išpuolių bei ūkinės krizės nemažai žydų emigravo į Pietų Afriką, Palestiną, Vakarų Europos šalis. II pas. karo išvakarėse Vegeriuose bebuvo apie 30 žydų tautybės gyventojų.

Hitlerinės Vokietijos kariuomenei okupavus Lietuvą, Akmenės, Vieksnių ir Klykolių žydai buvo suimti ir išvaryti į Mažeikius, Vegerių ir Papilės žydų dalis sunaikinta Žagarėje, dalis Papilės žydų žuvo Kuršėnuose, dalis žydų vyrų buvo sušaudyti Jonaičių miške. 1941 m. liepos mėn. Šiaudinės dvare buvo įrengtas žydų getas. Jame buvo apie 150 Papilės ir jos apylinkių žydų. 1941 m. liepos 22 d. Jonaičių miške (prie Dilbyčių km.) buvo nužudyti 45 žydai vyrai. A. Rukšėno archyvinio tyrimo duomenimis, žudynių organizavimo ir vykdymo procese dalyvavo Šiaulių apskrities viešosios policijos vadovas B. Paliulionis, Papilės policijos viršininkas V. Viskantas, Lietuvos saugumo policijos pareigūnas K. Malinauskas, Šiaudinės geto komendantas K. Milevičius, vokiečių karininkas Šmitas, taip pat Papilės policininkai ir pagalbinės policijos nariai.

Akmenės krašto žydų bendruomenė išugdė nusipelnusių Lietuvai žmonių, mokslo, kultūros veikėjų, iš kurių žinomiausi Papilėje gimę teisininkas ir žurnalistas G. Rutenbergas (1901 – po 1941), kalbininkas ir žodynų sudarinėtojas Ch. Lemchenas (1904 – 2001). Po II pas. karo krašte neišliko sinagogų ir mokyklų pastatų, sunaikintos Papilės žydų kapinės įamžintos tik paminkliniu akmeniu, išliko Vieksnių, Akmenės, Klykolių ir Vegerių žydų kapinės, jas dar aplanko čia palaidotų žydų palikuonys.

Šaltinio nuoroda: Rukšėnas A. Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos metais 1941-ųjų metų mėnesiais.-Papilė, II,III dalys, p. 464-504

ŠIAUDINĖS DVARAS

Buvusio Šiaudinės dvaro sodybvietė

Nuotr. L. Rozgos

ŠIAUDINĖS DVARAS – buvęs dvaras Papilės sen., to paties pavadinimo bažnytkaimyje. Istoriniuose šaltiniuose paminėtas XVII a. Dvare ir kaime 1859 buvo 12 ūkių su 120 gyv., veikė vandens malūnas. 1923 dvare buvo 16 ūkių su 65 gyv. 1940 valdė 151,81 ha žemės, paskutinis savininkas Zigmąs Beresnevičius. Po II pas. karo nesaugomas sunyko, išlikusi 4 ha dvaro sodybvietė su buvusio parko fragmentais, gyv. namo ir ūkinių pastatų griuvėsiais. Po II pas. karo atvežta statinių iš kt. sodybų. 1941 liepos mėn. buvo įrengtas laikinas getas, kuriame laikyta apie 150 žydų, dalis jų – 50 vyrų – 1941 07 22 sušaudyti Jonaičių miške.

Inf.: *Papilė, t.1; Apgyventos Lietuvos vietos.*

ŠIAUDINĖS DVARAS

Buvusio Šiaudinės dvaro sodybvietė

Nuotr. L. Rozgos

ŠIAUDINĖS DVARAS – buvęs dvaras Papilės sen., to paties pavadinimo bažnytkaimyje. Istoriniuose šaltiniuose paminėtas XVII a. Dvare ir kaime 1859 buvo 12 ūkių su 120 gyv., veikė vandens malūnas. 1923 dvare buvo 16 ūkių su 65 gyv. 1940 valdė 151,81 ha žemės, paskutinis savininkas Zigmas Beresnevičius. Po II pas. karo nesaugomas sunyko, išlikusi 4 ha dvaro sodybvietė su buvusio parko fragmentais, gyv. namo ir ūkinių pastatų griuvėsiais. Po II pas. karo atvežta statinių iš kt. sodybų. 1941 liepos mėn. dvare buvo įrengtas laikinas žydų getas. Jame buvo apie 150 Papilės ir jos apylinkių žydų. 1941 m. liepos 22 d. Jonaičių miške (prie Dilbyčių km.) buvo nužudyti 45 žydai vyrai. A. Rukšėno archyvinio tyrimo duomenimis žudynių organizavimo ir vykdymo procese dalyvavo Šiaulių apskrities viešosios policijos vadovas B. Paliulionis, Papilės policijos viršininkas V. Viskantas, Lietuvos saugumo policijos pareigūnas K. Malinauskas, Šiaudinės žydų geto komendantas K. Milevičius, vokiečių karininkas Šmitas, taip pat Papilės policininkai ir pagalbinės policijos nariai.

Inf.: *Papilė*, t.1; *Apgyventos Lietuvos vietos*.

Nuoroda: Rukšėnas A. *Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos metais 1941-ųjų metų mėnesiais*.- *Papilė*, II,III dalys, p. 464-504

DILBYČIAI

DILBYČIAI – nebegyvenamas kaimas Papilės sen., 7 km į v. nuo Papilės. Plotas 369,58 ha. Iš rytų prieina Jonaičių mšk., pietuose – kelias Papilė – Meškiai. 1923 buvo 14 ūkių su 85 gyv. Pokario metais intensyviai melioruojant žemes ir griauinant vienkiemius, sunaikintas: 1959 buvo 18 gyv., 1970 – 20 gyv., 1981 bebuvo likę 3 ūkiai su 9 gyv. Vėliau visiškai ištuštėjo. 1944 areštuotas ir 6 metams lagerių nuteistas neva pagrindinės organizacijos narys V. Lachovskis, 1948 apkaltinti dalyvavimu 1941 metų sukilime ir 5 metus kalėti nuteisti P. Gauronskas ir A. Rupšys. Šalia Dilbyčių, Jonaičių mšk. pakraštyje, 1941 07 22 buvo sušaudyti 46 Papilės žydai (vyrai) ir 9 kolaboravimu su sovietine okupacine valdžia apkaltinti lietuviai.

Inf.: Lietuvos apgyventos vietos; Papilė, t. 1; LGG, t. 2 – 3.

DILBYČIAI

DILBYČIAI – nebegyvenamas kaimas Papilės sen., 7 km į v. nuo Papilės. Plotas 369,58 ha. Iš rytų prieina Jonaičių mšk., pietuose – kelias Papilė – Meškiai. 1923 buvo 14 ūkių su 85 gyv. Pokario metais intensyviai melioruojant žemes ir griauinant vienkiemius, sunaikintas: 1959 buvo 18 gyv., 1970 – 20 gyv., 1981 bebuvo likę 3 ūkiai su 9 gyv. Vėliau visiškai ištuštėjo. 1944 areštuotas ir 6 metams lagerių nuteistas neva pagrindinės organizacijos narys V. Lachovskis, 1948 apkaltinti dalyvavimu 1941 metų sukilime ir 5 metus kalėti nuteisti P. Gauronskas ir A. Rupšys. Šalia Dilbyčių, Jonaičių mšk. pakraštyje, 1941 07 22 buvo sušaudyti 45 Papilės žydai (vyrai) ir 9 kolaboravimu su sovietine okupacine valdžia apkaltinti lietuviai.

Inf.: *Lietuvos apgyventos vietos; Papilė*, t. 1; *LGG*, t. 2 – 3.

Šaltinio nuoroda: Rukšėnas A. Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos metais 1941-ųjų metų mėnesiais.-Papilė, II,III dalys, p. 464-504